

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Кваліфікаційна робота

з теми: **«ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО
СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ВІРДЖИНІ ВУЛЬФ»**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
групи Ang1-M23
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська) за освітньо-
професійною програмою «Середня освіта
(Англійська мова і зарубіжна література)»
Кохан Катерина Сергіївна

Керівник: **Хоптяр Алла Олександрівна,**
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент: **Шаповал Ольга Григорівна,**
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

Кам'янець-Подільський – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Лінгвокогнітивний підхід до художнього світосприйняття	6
1.1. Теоретичні засади лінгвокогнітивного підходу.....	6
1.2. Методи лінгвокогнітивного аналізу літературних творів.	13
РОЗДІЛ II. Мовні особливості літературного стилю Вірджинії Вульф	Error!
Bookmark not defined.	
2.1. Біографічні відомості як чинник впливу на художні тексти Вірджинії Вульф	20
2.2. Лінгвостилістична специфіка текстів Вірджинії Вульф	28
РОЗДІЛ III. Лінгвокогнітивні особливості роману «Місіс Делловей»	33
3.1 Лінгвостилістичні особливості роману «Місіс Делловей».....	33
3.2 Художнє світосприйняття Вірджинії Вульф через призму лінгвокогнітивних засобів	38
РОЗДІЛ IV. Лінгвокогнітивні особливості малої прози Вірджинії Вульф	46
4.1. Зміст текстів оповідань як лінгвокогнітивне дзеркало «The Mark on the Wall», «Kew Gardens» та есе «The Death of the Moth»	46
4.2. Лінгвокогнітивні особливості оповідань «The Mark on the Wall», «Kew Gardens» і есе «The Death of the Moth»	67
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВСТУП

Сучасна лінгвістика та літературознавство дедалі більше звертаються до когнітивного підходу, який дозволяє вивчати мову як інструмент структурування та передачі думок, почуттів і світоглядних концептів. Особливу роль у цьому контексті відіграє художній текст, який функціонує не лише як засіб творчого самовираження, а й як засіб моделювання когнітивних процесів. У цьому сенсі творчість Вірджинії Вульф є яскравим прикладом інноваційного літературного підходу, що дозволяє інтегрувати аналіз мови, мислення та емоцій [38].

Актуальність дослідження зумовлена потребою детального вивчення стилістичних і когнітивних аспектів літературного тексту. Вірджинія Вульф, як одна з найвідоміших представниць модернізму, пропонує читачу новий спосіб сприйняття реальності через унікальні художні прийоми, зокрема техніку «потoku свідомості», фрагментарність наративу та метафоричність. Її твори, такі як «The Mark on the Wall», «Kew Gardens» та «The Death of the Moth», є ідеальним матеріалом для аналізу взаємодії мови, мислення та емоцій у художньому тексті [52].

Об'єктом дослідження є тексти Вірджинії Вульф, зокрема її оповідання та есеїстика, які репрезентують особливості моделювання художньої свідомості письменниці.

Предметом дослідження виступають лінгвокогнітивні особливості текстів Вірджинії Вульф.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей художнього світосприйняття творення текстів та лінгвістичних і стилістичних особливостей в текстах Вірджинії Вульф.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

1. Встановити наукову літературу, присвячену когнітивному та стилістичному аналізу художніх текстів.

2. Провести лінгвокогнітивний аналіз творів Вірджинії Вульф.
3. Проаналізувати особливості техніки «потoku свідомості» у творчості письменниці.
4. Охарактеризувати оповідання «The Mark on the Wall», зокрема його когнітивну структуру та метафоричність.
5. Виявити особливості художнього зображення часу та простору в оповіданні «Kew Gardens».
6. Встановити філософські аспекти есе «The Death of the Moth» як прикладу осмислення життя і смерті через когнітивну перспективу.

Методологічною основою роботи є лінгвокогнітивний та стилістичний аналіз, які дозволяють простежити специфіку мовних і художніх засобів у малій прозі Вірджинії Вульф, а також виявити їх роль у формуванні авторського стилю й передачі світоглядних концептів.

Основними методами дослідження є:

- Лінгвокогнітивний аналіз, який дозволяє розкрити зв'язок між мовними структурами і способами сприйняття та репрезентації дійсності у текстах.
- Метафоричний аналіз, що дозволяє зрозуміти роль метафор в художніх текстах Вірджинії Вульф.
- Стилiстичний аналіз, акцентований на техніці «потoku свідомості».

Оповідання «The Mark on the Wall», «Kew Gardens» та есе «The Death of the Moth» демонструють інноваційний підхід до зображення реальності через мовні засоби та когнітивні моделі, а саме:

- в аналізі оповідання «The Mark on the Wall» увага приділяється метафоричності та суб'єктивності наративу, який передає потік думок оповідача, зосередженого на звичайному об'єкті;

- оповідання «Kew Gardens» виявляє взаємодію часу, простору та природи через багатоголосий наратив і візуальні образи, що викликають у читача ефект занурення;
- есе «The Death of the Moth» розглядає теми життя, боротьби й неминучості смерті через символізм і персоніфікацію, що дозволяє читачу глибше відчувати філософський підтекст тексту.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для практичних прикладів у викладання когнітивної лінгвістики, аналізу модерністських текстів та розуміння літературних прийомів, що впливають на сприйняття реальності читачем.

Результати дослідження були представлені у «Збірнику наукових праць студентів та магістрантів», що підкреслює значущість виконаної роботи та її практичну цінність.

Робота включає вступ, 4 розділи, висновки та список використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження творчості Вірджинії Вулф на основі лінгвокогнітивного підходу дозволило розкрити низку важливих аспектів її художнього стилю, філософських поглядів і літературних інновацій. Було детально проаналізовано мовні засоби, концепти та когнітивні моделі, що формують її творчий метод.

У першому розділі були висвітлені теоретичні основи лінгвокогнітивного підходу, який є одним із провідних методів у сучасній лінгвістиці та літературознавстві. Основою цього підходу є аналіз мови як засобу відображення й формування мислення. У ході дослідження були розглянуті такі поняття, як концепт, фрейм, метафора та когнітивна модель. Було доведено, що літературний текст, особливо у творчості модерністів, можна розглядати як когнітивний простір, де взаємодіють мова, мислення та емоції. Теоретичний огляд підтвердив важливість цих понять для аналізу творів Вірджинії Вулф, чия творчість відома глибиною психологічного аналізу та складною структурою текстів.

У другому розділі проаналізовано біографічний контекст творчості Вірджинії Вулф, що є важливим для розуміння її художніх пріоритетів та інтелектуального підґрунтя. Було розглянуто її особисті переживання, боротьбу з психічними захворюваннями, а також вплив культурно-соціальних умов Англії початку XX століття на її творчість. Особливу увагу приділено її внеску в розвиток техніки "потoku свідомості", яка стала однією з головних рис модернізму. Результати цього розділу дозволили створити ґрунтовне підґрунтя для аналізу текстів письменниці у наступних розділах.

У цьому ж розділі було досліджено особливості ідіостилу письменниці. Зокрема, акцент зроблено на використанні складних синтаксичних конструкцій, фрагментарності оповіді, метафоричності та символізму. Ці елементи формують

унікальну поетику Вірджинії Вулф, яка дозволяє відобразити багат шаровість людської свідомості та складність навколишнього світу.

Третій розділ присвячений аналізу роману “Місіс Делловей” як одного з найяскравіших прикладів використання техніки “потoku свідомості”. У ході дослідження було визначено, що ця техніка дозволяє не лише передати внутрішній світ персонажів, але й зобразити взаємодію між суб’єктивним і об’єктивним часом. Зокрема, у творі простежується багат шаровість часових вимірів, які відображають і особисті спогади героїв, і соціально-історичний контекст.

Також у третьому розділі проаналізовано роль метафор і символів, що допомагають розкрити ключові теми роману: життя, смерть, час і пам’ять. Наприклад, образ квітів у творі виступає як символ життєвої краси, а годинник – як уособлення плинності часу. Такий підхід до аналізу тексту дозволив глибше зрозуміти, як Вірджинія Вулф використовує стилістичні прийоми для створення емоційного ефекту.

Особлива увага була приділена аналізу коротких творів В. Вулф, зокрема оповідань “The Mark on the Wall”, “Kew Gardens” та есе “The Death of the Moth”. Ці твори демонструють різні аспекти її літературного методу та дозволяють простежити розвиток художнього ідіостилу письменниці.

- “The Mark on the Wall” є прикладом експериментального тексту, де наратив базується на суб’єктивному потоці думок оповідача. У ході аналізу було виявлено, що звичайний об’єкт (пляма на стіні) стає центром філософських роздумів про природу реальності, плинність часу та невизначеність людського існування. Метафори, що використовуються у тексті, підкреслюють багатозначність реальності, яку оповідач сприймає через власні когнітивні моделі.

- “Kew Gardens” демонструє взаємодію між людиною та природою через специфічну побудову наративу, що нагадує мозаїку з

фрагментів. У цьому оповіданні акцент зроблено на описах природи, які є не просто декорацією, а активним учасником наративу. Дослідження тексту виявило, що Вірджинія Вулф використовує природні елементи як метафори для передачі ідей про циклічність часу, взаємозв'язок усіх форм життя та гармонію у світі.

- У творі “The Death of the Moth” письменниця звертається до тем життя і смерті, зображуючи боротьбу маленького метелика за життя. Аналіз цього тексту дозволив виявити, як через символіку та персоніфікацію Вірджинії Вулф передає ідеї неминучості смерті та величчя життя, незалежно від його тривалості. Когнітивні механізми тексту допомагають створити у читача сильний емоційний ефект, примушуючи замислитися над філософськими питаннями буття.

Отримані результати дослідження мають як теоретичну, так і практичну цінність використання, а саме:

- у подальших наукових дослідженнях творчості Вірджинії Вулф;
- викладання англійської літератури, зокрема в частині аналізу стилістичних та когнітивних прийомів письменників доби модернізму.

Творчість Вірджинії Вулф є унікальним явищем у світовій літературі, а її тексти є надзвичайно багатогранними з точки зору когнітивного та стилістичного аналізу. Проведене дослідження відкриває нові можливості для інтерпретації її творів і демонструє перспективність використання лінгвокогнітивного підходу в літературознавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко С. Потік свідомості як засіб вираження внутрішнього світу персонажів (на матеріалі роману Вірджинії Вулф «Хвилі») Вісник Львівського університету. 2014. №22. С. 241–247.
2. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. 633 с.
3. Антонова М. Ю. Перелічення як засіб репрезентації картини світу (на матеріалі коротких оповідань) Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2015. Вип. 1(48). С. 52–54.
4. Бабелюк О. А. Стилiстичнi засоби i прийоми крiзь призму лiнгвосинергетики Вісник Київського національного лiнгвістичного університету. Серія: Філологія. 2011. Вип. 14. С. 7–17.
5. Бабенко Т., Казаріна Ю. Основи стилістики художньої мови Одеський літературний журнал. 2021. С. 89–100.
6. Батюк Г.О. Імпресіоністичні тенденції роману Вірджинії Вулф «Місіс Делловей». Дрогобицький державний університет, 2008.
7. Батюк Г. О. Художня специфіка модерністської прози Вірджинії Вулф : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.06. Тернопіль, 2009. 22 с.
8. Воробйова О. П. Равлик і метелик у вирі буття: когнітивні аспекти художнього символізму Вісник КНЛУ Серія Філологія. 2011. Вип. 1,Т. 14. С. 25–34.
9. Воробйова О. П. Поетика хвиль в контексті емоційного резонансу (нарис з когнітивної емотіології) Мова,культура й освіта в сучасному світі. 2008. С. 126–135.

10. Вірджинія Вульф: Реферат на тему "Життя і творчість Вірджинії Вульф". Бібліотека української літератури УкрЛіб. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/referats-zl/printit.php?tid=8001>

11. Вірджинія Вульф: Чого боялася Вірджинія Вульф? Ікона фемінізму, яка програла битву з душевною хворобою – BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-56554184>

12. Вульф В. Власний простір / пер. з англ. Я. Чердаклі. Київ: Вид. дім "Альтернативи", 1999. 112 с.

13. Вульф Вірджинія: Біографія на УкрЛібі. Бібліотека української літератури УкрЛіб. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=7969>

14. Залєток Н. В. Жінки в суспільному і політичному житті Великої Британії (остання третина XIX ст. – 1939 р.). Київ, 2016. – 298 с.

15. Зеленько А. С. Когнітивна лінгвістика та концептуальний аналіз в аспекті лінгвістичної парадигми. *Вісник ЛНУ імені Т. Шевченко*. № 14 (201). 2010. С. 29–36.

16. Ковальчук О. В. Когнітивна метафора як дискурсивний засіб Науковий вісник Ужгородського університету. 2019. С. 34–40.

17. Колесник О. С. Мовні засоби творення міфологічної картини світу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі давньоанглійського епосу та сучасних британських художніх творів жанру фентезі) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 Олександр Сергійович Колесник. Київ, 2003. – 300 с.

18. Колесник О.С. Номінації стихій у дзеркалі міфологічного простору Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : Зб. наук. праць відп. ред. Н.М. Корбозерова. Вип. 22. К. : Логос. 2013.С. 84–91.

19. Ленекер Р. В. Когнітивна граматика та прототипова організація мови *Cognitive Linguistics Journal*. 1999. №12 (4). С. 304–318.
20. Мартинюк А. П. Формування категорій у сучасній когнітивній лінгвістиці *Вісник Харківського університету*. 2021. №5. С. 101–113.
21. Матковська Г. О. Композиційно-мовленнєві форми фіксації внутрішнього мовлення в художніх творах В. Вульф *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2014. Вип. 19. С. 328–333.
22. Матковська Г.О. Композиційно-мовленнєва форма „опис-пейзаж” Лінгвостилістичний аспект *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2017. Вип. 3. С. 247–251.
23. Ми, аутсайдерки: Вірджинія Вулф і фемінізм у глобальній перспективі *Korydor журнал про сучасну культуру*. URL: <http://www.korydor.in.ua/ua/stories/mi-autsajderky-virdzhiniya-vulf-i-feminizm-u-globalnij-perspektyvi.html>
24. Палюк Т. П. Когнітивний погляд на теорію літературних жанрів *Черкаський національний університет*. 2022. С. 37–50.
25. Поетика художнього твору. *Pidru4niki*. URL: https://pidru4niki.com/10611207/literatura/poetika_hudozhnogo_tvoru
26. Подгурська, І. (2021). Специфіка функціонування образності в романі В. Вулф «Місіс Делловей». 479–482.
27. Помазан І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: підруч. для студ. гуманітар. ф-тів вищ. навч. закл. І. О. Помазан; Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Х.: Вид-во НУА, 2016. 264 с.

28. Присяжнюк Л. Ф. Когнітивний підхід до аналізу тексту (на прикладі романів Грема Гріна) Житомирський державний університет, 2020. С. 45–58.
29. Яблонська Т. М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Навчальний посібник. Одеса: ПДПУ, 2019.
30. Backman G. Meaning by Metaphor: An Exploration of Metaphoric Reading of Two Short Stories by Stephen Crane. *Acta Univ. Ups. Studia Anglistica*, 1991. 203 p.
31. Brooke J., Hammond A., Hirst G. Using models of lexical style to quantify free indirect discourse in modernist fiction *Digital Scholarship in the Humanities*. 2017. Vol. 32(2). P. 234–250.
32. Burke M. Iconicity and literary emotion *European Journal of English Studies*. 2001. Vol. 5, No. 1. P. 31–46.
33. *Cognitive Poetics in Practice* Ed. by J. Gavins and G. Steen. London; New York: Routledge, 2003.
34. Dolezel L. *Occidental Poetics: Tradition and Progress*. Lincoln; London: University of Nebraska Press, 1990.
35. Dr Octavia Cox. Virginia Woolf: A Room of One's Own Analysis – Virginia Woolf's Writing Style 20th Century Literature. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pHSIqSZdIx0>
36. DSpace at West Ukrainian National University. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35030/1/437.pdf>
37. Ehrlich S. *Linguistic Analysis of Literary Style*. – London, 1990. 280 p.
38. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh University Press, 2006.
39. Freeman M. Grounded spaces: deictic-self anaphors in the poetry of Emily Dickinson *Language and Literature*. 1997. Vol. 6, No. 1. P. 7–28.

40. Freeman M. Poetry and the scope of metaphor: Toward a cognitive theory of literature *Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective* Ed. by A. Barcelona. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 2000. P. 253–281.
41. Freeman M. The body in the word: A cognitive approach to the shape of a poetic text *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis* Ed. by E. Semino and J. Culpeper. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 2002. P. 23–47.
42. Gavins J., Steen G. *Cognitive Poetics in Practice*. Routledge, 2003.
43. Gibbs R.W., Jr. *The Poetics of Mind. Figurative Thought, Language and Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
44. Guo H. Free Indirect Thought in Stream-of-Consciousness Fiction: A Textural Cohesive Perspective *International Journal of English Linguistics*. 2017. Vol. 7(6). P. 38–46.
45. Halliday M. A. K., Hasan R. *Cohesion in English*. London: Routledge, 2013. – 373
46. Hammond A., Brook J., Hirst G. A tale of two cultures: bringing literary analysis and computational linguistics together *Proceedings of the Second Workshop on Computational Linguistics for Literature*. 2013. P. 1–8.
47. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
48. Leskiv A. The literary phenomenon of free indirect speech *Studia Anglica Resoviensia*. 2009. Vol. 6. P. 51–58.
49. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 242 p.
50. Lakoff G., Mark Turner. *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. University of Chicago Press, 1989. 237 p

51. LinguisticFeaturesand_Psychological_States_The_Case_of_Virginia_Woolf <https://www.researchgate.net/publication/35927099>
52. Miall D. Beyond text theory: Understanding literary response Discourse Processes. 1994. No. 17. P. 337–352.
53. Sellers, Susan, editor. *The Cambridge Companion to Virginia Woolf*. Cambridge University Press, 2000.
54. Semino E., Culpeper J. Cognitive Stylistics: Language and Literature in Mind. Routledge, 2002.
55. Simpson P. Stylistics. London; New York: Routledge, 2004. – 247
56. Sotirova V. Woolf's experiments with consciousness in fiction Contemporary Stylistics Eds. P. Stockwell, M. Lambrou. London, 2007. P. 97–196.
57. Stockwell P. Cognitive Poetics: An Introduction. – Routledge, 2002.
58. The Death of the Moth. Retrieved from: http://docenti.unimc.it/itsharifah.alatas/teaching/2019/21609/files/Woolf_DeathoftheMoth.pdf
59. Tsur R. Toward a Theory of Cognitive Poetics. – Amsterdam: Elsevier Science Publ., 1992.
60. Vorobyova O. „The mark on the wall” and literary fancy: a cognitive sketch //Cognition and Literary Interpretation in Practice / eds. H. Veivo, B. Pettersson, M. Polvinen. Helsinki, 2005. P. 201–217.
61. Woolf V. To the Lighthouse. Hogarth Press, 1927.
62. Woolf Virginia. The Diary of Virginia Woolf. Volume II: 1920 – 1924.- London, 1980. 249p.
63. Woolf V. Orlando: A Biography. Hogarth Press, 1928.
64. Woolf V. Kew Gardens. Hogarth Press, 1919.